

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

уз

СТАЛНУ САРАДЊУ

Г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Скопљу, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани, и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

КЊИГА II.

БЕОГРАД. 1921.

6. Биографија Св. Саве од Кирила Живковића.

Г. Димитрије Руварац саопштио је за Кирила Живковића, да је један ранији извод Теодосијева житија Св. Саве огласио као свој одрезавши задњи лист реп., 109., и ставивши ту свој потпис. (Бранково Коло, XVII, 1911, 684—5.) Датум је Кирил ставио на том реп. 1. марта 1756. „внѣшнѣ мѣн магистрѣ въ Жагарѣ въ Далмацин.“ После је г. Н. Радојчић утврдио, да је Кирилов испис рађен по Теодосију, а не по Доментијану, како се погрешно наводи у његову натпису и још у неким делима. Нашао је, даље, и то, да је Кирилово издање житија Св. Саве (Житіє свѣтѣхъ сербскихъ просвѣтителѣхъ Сѣмѣйна ѿ Сѣбѣхъ, въ Киѣвѣ 1794) „опширније од овога извода, слободније и да је он поред њега имао и пуну редакцију Житија Св. Саве и много је употребљавао“. (С. К. Гласник, XXX, 1913, 528—531.)

Кирило Живковић очевидно се много занимао Савином биографијом мењајући у својим прерадама и текст и факта причања. Између тог извода из 1756. који је огласио за свој препис, и између издања од 1794. он је саставио још један препис, као још ужи извод из првога; а читао је, осим тога, и сама Теодосија и уносио у причање и усмену традицију о Сави. Овај трећи или хронолошки боље рећи други тип његове прераде налази се у библиотеци Матице Српске, бр. 3420, као реп. 18. То је „сокращенно“ житије првог архиепископа српског, довршено 12. јула 1771. Кирил вели за њ: „всеже точно вписаса ѿкромѣ ѿзланиши похва ѿ вѣтѣнства дла ѿдобнѣншаго прочтѣнїа ѿ разумѣнїа.“ Писао га је у манастиру „Шен Зурѣн в Банѣтѣ.“ Карловачки реп. има 218 страна, а новосадски само 44, док су у штампаном 62 стране.

У свима текстовима има разлика. Право житије и овде почиње слично карловачком, али ипак с извесним разликама: В' лѣто ѿ создѣнїа мїра 6711, а ѿ рѣтѣ Хрѣтова 1203, в' црѣво восточнїи црен константнополскїи Алезїа Комнїна ѿ Калогїанна Бѣтѣца ѿ Феодора вѣ стн Сѣбѣ сербскїи, родѣ Сербаннѣ, самодержавнѣхъ властѣхъущагѣхъ всѣмн сербскїмн землѣмн белкомѣ ганнѣ Немѣнн Дѣшнїю сннѣ н матерѣ Аннѣ.“ Штампани текст из 1794. знатно је друкчији од овог реп. Разлике су у почетку причања велике и у самим фактима и у фразеологији, која и сажета има директних преноса из Теодосија. (н. пр. Сава добива посебну кнежину: „ѿходантн емѣ с' белмѣжамн ѿ с' верстнннн сѣбнмн вѣселнтн се“ — Теод., Даничићево изд., 5; калуђера Руса „сега стѣн ѿсобѣ сокренѣхъ“ — Теод., 6; причање о Савиној верској горљивости и др.). У овом реп. нема

ништа о пореклу мајке Савине; нема речи о сазивању синода за постављање српског архиепископа. При чуду с ледом у Угарској крај је рађен по Теодосију, 157—8, а нова је нарочито ова реченица, које нема у штампаном тексту: (мађарски краљ) „к' добродѣтелѣ бгѡугодно сто пожитъ н стын Стефа хонгарскѣи кра, њже тѣло ѡ загребу н ннѣ почнѣаѣ.“ Наш рѣш., за разлику од штампаног, тачно вели да је краљ Радослав крунисан у Жичи, а као разлог његова отступа наводи побуну властеле ради жене (Теод., 177). Датум смрти Савине ставља на 14. јануара „нѣан ѡскнтаѡциѣ“. О купању његова мртва тела нема спомена. Занимљиво је, да не спомиње спаљивања његових моштију.

За народну традицију о Сави вредно је забележити ово место с листа 12^в. Сава је у Студеници чинио многа чудеса, и то не само он, него и други по његовој молитви. „Аще ви кто рекѡ Савн: нате маько покѡашаѣ нѣн срн, ѡбѣ маько то кнѣло бнѣаѣ нѣн ѡснртса“. Ср. сличне народне приповетке у Босанској Вили 1897., 295, 311, 343.

В. Ћоровић.

7. Поваљски натпис са Брача.

У Starohrvatskoj Prosvjeti I, 1895., 103—8, саопштио је Ф. Радић „Staro-hrvatski ćirilicom pisani nadpis iz Povalja na otoku Braču“, са доста опширним коментаром. По њему га је унео у своју збирку Hrvatskih Spomenika, 1898., бр. 2, Ђ. Шурмин.

Тај натпис има своју малу историју. Кад је задњи опат манастира Св. Ивана у Повљима Марко Лукиновић († 1809.) проширивао цркву, онда је камен са овим натписом, који је дотле стајао узидан над вратима цркве, пренесен био у саму цркву и незналачки употребљен за седало. Одатле је, незнамо како, доспео у кућу Фрањке Врсаловића у Повљима, где је био узидан као праг. Ту је остао до 1894., а онда је истом пренесен у сплитски музеј. Његов одличан фотографски снимак добио сам отуд добротом директора музеја и нашег цеђењег археолога дон Фрање Булића. Ради места, на коме је дуго био, натпис је знатно истрт тако, да се извесне партије не дају никако читати, а неке врло тешко. Већ од XVIII. века датирају настојања, да се он правилно прочита и Ф. Рачки саопштио је те покушаје у Starinama XIII, 1881., 201—3.

Радић је добро приметио, да је натпис кругом у средини раздѣљен на две поле, које не дају изравне редове читања. Друга је пола знатно боље очувана од прве, у којој има и отучених слова. Радићево читање у главном је добро. Налазим једино, да је име у првом реду